สถานการณ์ การแพทย์ พื้นบ้าน แผนไทย ทางเลือก

สถานการณ์การใช้บริการด้านการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของประเทศ

นพ.ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ พบ.,สบ. (บริหารสาธารณสุข) รป.ม., ว.ว.กุมารเวชกรรม
ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข

ปัจจุบันการแพทย์แผนไทยได้รับการยอมรับจากประชาชนผู้ใช้บริการอย่างกว้างขวาง การแพทย์แผนไทยมีสถานภาพเป็นการแพทย์กระแสหลัก (Conventional medicine) อีกระบบหนึ่งในระบบบริการสุขภาพของประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการแพทย์แผนไทย ในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยการเพิ่มสิทธิประโยชน์มากขึ้น การศึกษาสถานการณ์การบริการการแพทย์แผนไทย จึงมีความสำคัญต่อการวางแผนการพัฒนาการแพทย์แผนไทยในระบบสุขภาพของประเทศไทย

บทความนี้จะศึกษาจำนวนสถานบริการ การกระจายตัวของการบริการ จำนวนผู้ใช้บริการ โรคและอาการ และประเภทการรับบริการด้านการแพทย์แผนไทย ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐซึ่งเป็นหน่วยบริการหลัก และสถานบริการของเอกชน

ฐานข้อมูลสำคัญในการศึกษาสถานการณ์การให้บริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข ได้แก่ ข้อมูลจากการตรวจราชการและนิเทศงานของกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๙ รอบที่ ๑ และรอบที่ ๒ (ตุลาคม ๒๕๔๘ – พฤษภาคม ๒๕๔๙) โดยสำรวจข้อมูลการใช้และการให้บริการใน ๑๙ เขต ๗๙๐ อำเภอ ครอบคลุมประชากร ๕๖,๘๑๘,๙๙๐ คน

การจัดบริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุขได้จัดระดับการบริการการแพทย์แผนไทยเป็น ๔ ระดับ ได้แก่

ระดับ ๑ มีการจำหน่ายหรือใช้สมุนไพรอย่างน้อย ๑ ชนิด รวมทั้งการใช้ลูกประคบสมุนไพร

ระดับ ๒ มีบริการระดับ ๑ และมีคลินิกบริการด้านการนวดไทย อบ ประคบ

ระดับ ๓ มีบริการระดับ ๑, ๒ และมีการจัดอบรมหลักสูตรการแพทย์แผนไทยของกระทรวงสาธารณสุข

ระดับ ๓ *ก* มีบริการระดับ ๑, ๒, ๓ และการจัดอบรมสมาธิบำบัด

ระดับ ๔ มีบริการระดับ ๑, ๒, ๓ และมีการผลิตยาสมุนไพร

การใช้บริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

ประชาชนที่มีหลักประกันสุขภาพ ได้มาใช้บริการในสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๕ (ตุลาคม ๒๕๔๘ – มีนาคม ๒๕๔๙)

เขตที่มีประชาชนมา**ใช้บริการมากที่สุด** ๓ อันดับแรกได้แก่

เขต ๑๙ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) คิดเป็น ร้อยละ ๑๙.๗๘

เขต ๗ (เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร) คิดเป็น ร้อยละ ๑๐.๓๔

เขต ๙ (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด) คิดเป็น ร้อยละ ๗.๘๐

เขตที่มีประชากร**ใช้บริการน้อยที่สุด** ๓ อันดับแรกได้แก่

เขต ๑๗ (ภูเก็ต) คิดเป็น ร้อยละ ๑.๙๘

เขต ๓ (นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร อุทัยธานี) คิดเป็น ร้อยละ ๒.๔๙

เขต ๑๘ (สงขลา สตูล) คิดเป็น ร้อยละ ๒.๗๒

แผนภูมิ ๑ การใช้บริการการแพทย์แผนไทย จำแนกตามเขต (ตุลาคม ๒๕๔๘–มีนาคม ๒๕๔๙)

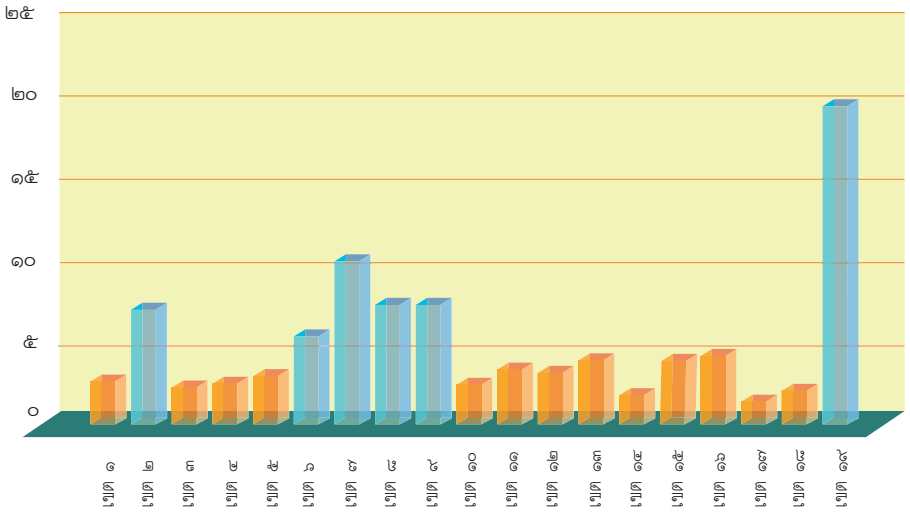

การจัดบริการการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป (จังหวัด) กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายให้โรงพยาบาลศูนย์โรงพยาบาลทั่วไปทุกแห่งจัดบริการการแพทย์แผนไทย ตั้งแต่ระดับ ๒ ขึ้นไป

พบว่าร้อยละ ๙๔.๗๙ ของโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป (๙๖ แห่ง) ได้จัดบริการการแพทย์แผนไทย ตั้งแต่ระดับ ๒ ขึ้นไป

แผนภูมิ ๒ การจัดการบริการการแพทย์แผนไทยระดับ ๒ ขึ้นไป ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป (ตุลาคม ๒๕๔๘-มีนาคม ๒๕๔๙)

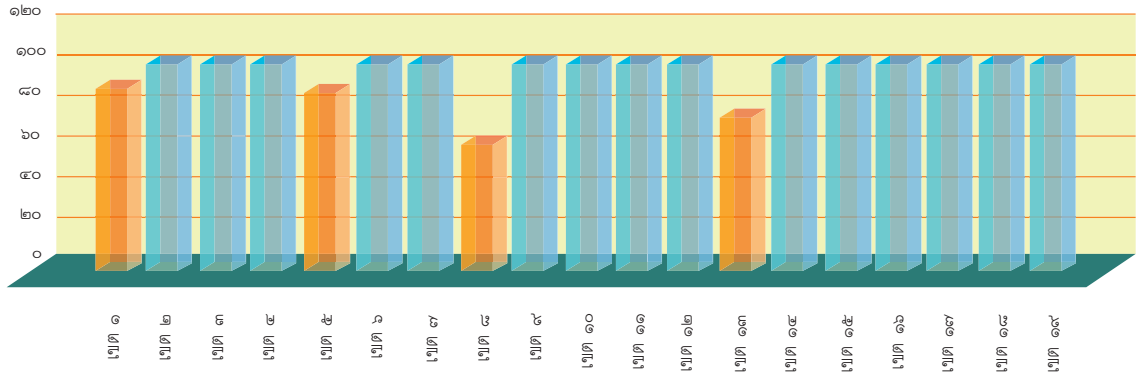

โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไปที่ยังไม่ได้จัดบริการแพทย์แผนไทยมีทั้งหมด ๕ แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลสระบุรี โรงพยาบาลสมุทรปราการ โรงพยาบาลนครนายก โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา (อยู่ระหว่างดำเนินการ) โรงพยาบาลลำพูน (อยู่ระหว่างดำเนินการ)

หน่วยที่ตรวจราชการ

เขต ๑ เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
เขต ๒ ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์
เขต ๓ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร อุทัยธานี
เขต ๔ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง
เขต ๕ สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรี ชัยนาท
เขต ๖ ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี นครปฐม
เขต ๗ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร
เขต ๘ สมุทรปราการ ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก สระแก้ว
เขต ๙ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด
เขต ๑๐ เลย หนองบัวลำภู หนองคาย อุดรธานี
เขต ๑๑ มุกดาหาร กาฬสินธุ์ นครพนม สกลนคร
เขต ๑๒ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม
เขต ๑๓ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา ชัยภูมิ
เขต ๑๔ อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ ยโสธร อุบลราชธานี
เขต ๑๕ ระนอง ชุมพร สุราษฎร์ธานี
เขต ๑๖ นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง
เขต ๑๗ ภูเก็ต
เขต ๑๘ สงขลา สตูล
เขต ๑๙ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

จัดบริการการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลชุมชน กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุข กำหนดนโยบายให้โรงพยาบาลชุมชน จัดบริการการแพทย์แผนไทยระดับ ๒ ขึ้นไป

ร้อยละ ๙๐.๕๑ ของโรงพยาบาลชุมชน (๗๑๙ แห่ง) ได้จัดบริการการแพทย์แผนไทยระดับ ๒ ให้กับประชาชนผู้รับบริการ

เขตที่โรงพยาบาลชุมชนทุกอำเภอ (ร้อยละ ๑๐๐) มีการจัดบริการการแพทย์แผนไทย ได้แก่ เขต ๗ (เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร) ส่วนเขตที่จำนวนโรงพยาบาลชุมชน ที่จัดบริการการแพทย์แผนไทยน้อยที่สุดได้แก่ เขต ๑๘ (สงขลา สตูล) ร้อยละ ๖๕.๓๘

การจัดบริการการแพทย์แผนไทยในสถานีอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขกำหนดนโยบายให้สถานีอนามัยจัดบริการการแพทย์แผนไทยระดับ ๑ ขึ้นไป

ร้อยละ ๘๘.๐๘ ของสถานีอนามัย (๙,๘๐๐ แห่ง) มีการจัดบริการการแพทย์แผนไทยระดับ ๑ ขึ้นไป

เขตที่สถานีอนามัยทุกสถานีอนามัย (ร้อยละ ๑๐๐) จัดบริการการแพทย์แผนไทย ได้แก่ เขต ๗ (เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร) และเขต ๑๒ (ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม)

เขตที่มีสถานีอนามัยจัดบริการการแพทย์แผนไทยน้อยที่สุด ได้แก่ เขต ๑๕ (ระนอง ชุมพร สุราษฎร์ธานี) คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕

แผนภูมิ ๓ การจัดการบริการการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลชุมชนตามเขต (ตุลาคม ๒๕๔๘–พฤษภาคม ๒๕๔๙)

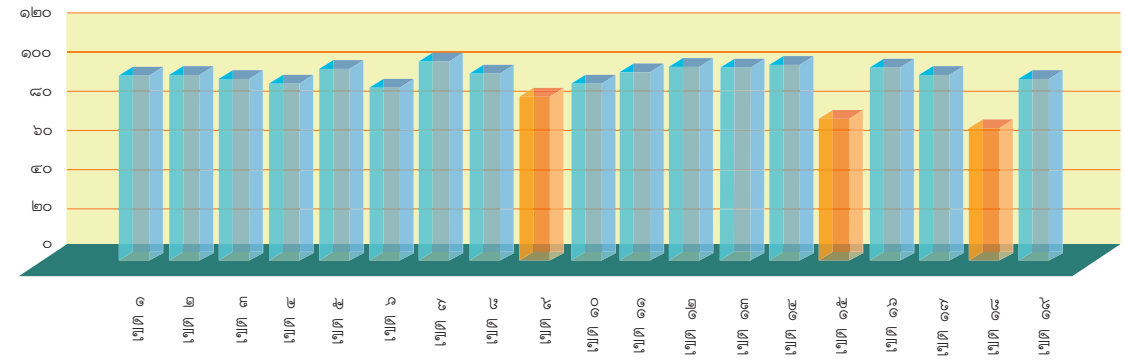

แผนภูมิ ๔ สถานีอนามัยที่จัดบริการการแพทย์แผนไทยตามเขต (ตุลาคม ๒๕๔๘–พฤษภาคม ๒๕๔๙)

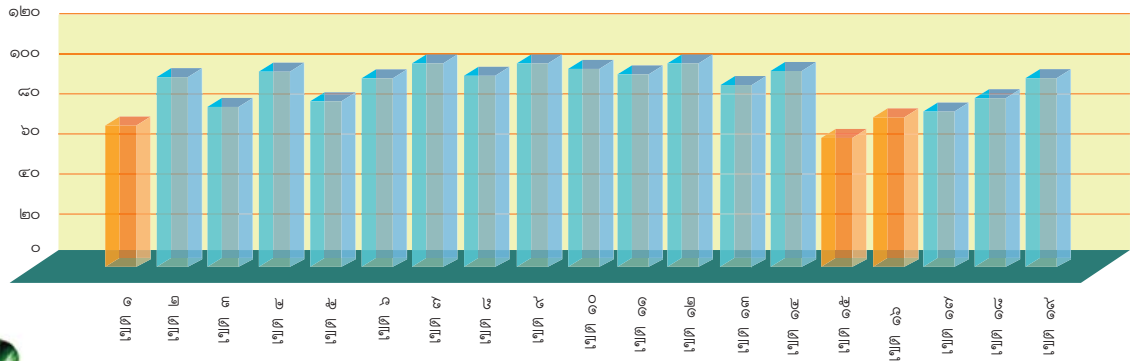

รูปแบบการใช้บริการการแพทย์แผนไทย

จากข้อมูลการศึกษาการใช้บริการในศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ การแพทย์แผนไทย จำนวน ๕๗ แห่ง จากทั้งหมด ๗๐ แห่ง ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ พบว่า การใช้บริการด้าน**การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ** มีจำนวน ๒๙๓,๙๕๘ ครั้ง และ**การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค** มีจำนวน ๑๑๓,๖๙๓ ครั้ง รวมเป็น ๔๐๗,๖๕๑ ครั้ง พบว่าเป็นการใช้การนวดไทย (นวดตัวและนวดเท้า) ร้อยละ ๔๘ การประคบ ร้อยละ ๑๙.๓ การอบ ไอน้ำสมุนไพร ร้อยละ ๑๐.๒ การใช้ยาไทยและยาสมุนไพร ร้อยละ ๑๗.๘ การให้ความรู้ ร้อยละ ๑.๔ การบริหารร่างกายท่าฤาษีดัดตน ร้อยละ ๐.๒ การนั่งสมาธิ ร้อยละ ๐.๑ ไม่แยกประเภทบริการ ร้อยละ ๒.๙

แผนภูมิ ๕ รูปแบบการใช้บริการการแพทย์แผนไทย

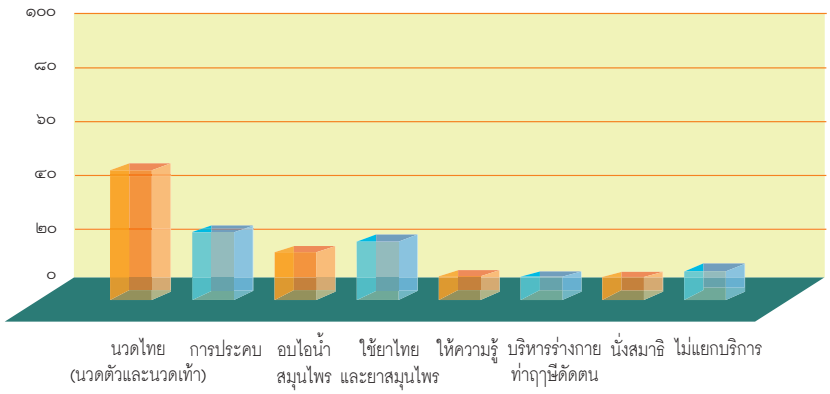

หมายเหตุ ยาไทยและยาสมุนไพร ประกอบด้วย ยาสมุนไพรในบัญชียาหลัก (๘ รายการ) ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ ๒๖ รายการ และยาจากสมุนไพรในบัญชียาโรงพยาบาล ๓๑ รายการ ยังไม่มีข้อมูลการใช้ยาแต่ละชนิด

โรคและอาการของผู้มารับบริการ

❧ การเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและกระดูกมากที่สุด ร้อยละ ๕๙.๓ โดยเป็นการเจ็บป่วยเนื่องมาจากปวดหลังมากที่สุด คือ ร้อยละ ๑๕.๓ รองลงมาได้แก่ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ/เคล็ดขัดยอก, ปวดขา/ข้อเท้าแพลง, ปวดไหล่/สะบัก/บ่า และ ปวดเข่า/เข่าอักเสบ ร้อยละ ๑๒.๔, ๙.๑, ๗.๕ และ ๕.๒ ตามลำดับ

❧ ส่วนการเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร ร้อยละ ๗.๒ ระบบประสาทและสมอง ร้อยละ ๕.๔ ระบบต่อมไร้ท่อและโภชนาการ ร้อยละ ๔.๗ ระบบทางเดินหายใจ ร้อยละ ๓.๑ ระบบทางเดินปัสสาวะ ร้อยละ ๐.๑ ระบบอวัยวะสืบพันธุ์ ร้อยละ ๐.๐๕ อื่น ๆ ๐.๑ และไม่มีการแยกอาการโรค ๑๙.๗

แผนภูมิ ๖ โรคและอาการของผู้มารับบริการ

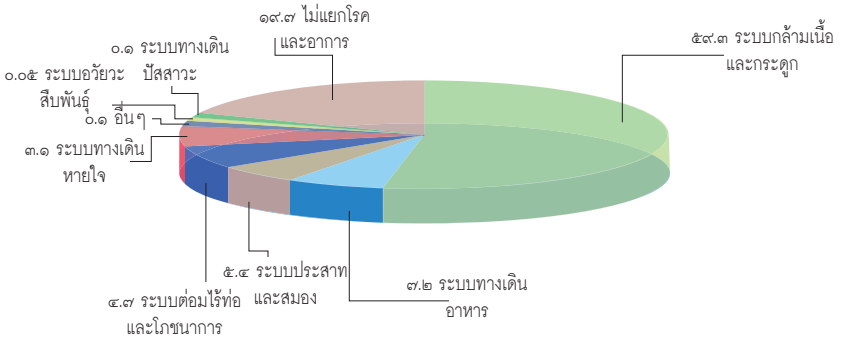

แผนภูมิ ๗ ภาพรวมของผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยทุกประเภท

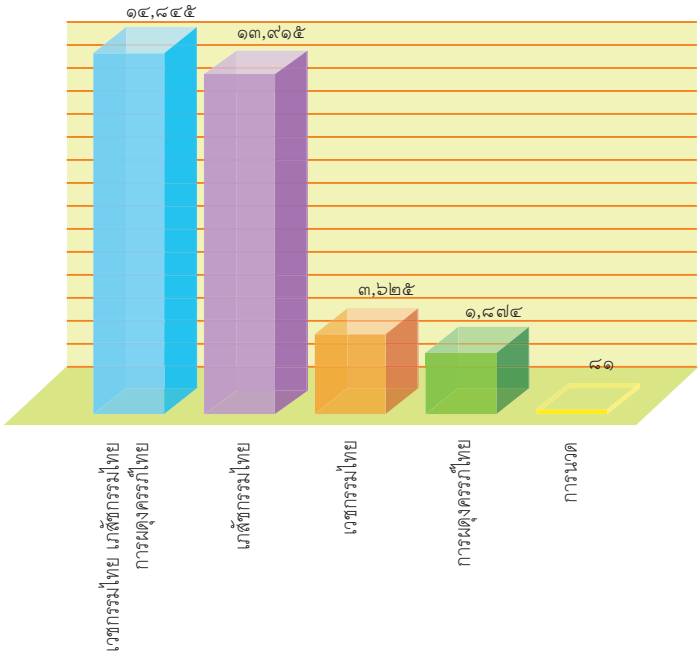

ภาพรวมของผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยทุกประเภทนั้น สรุปได้ดังนี้

มีผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยรวมทั้งสิ้น ๑๔,๘๔๕ คน

มีใบอนุญาตประเภทเวชกรรมไทย ๓,๖๒๕ คน (ร้อยละ ๒๔)

เภสัชกรรมไทย ๑๓,๙๑๕ คน (ร้อยละ ๙๓)

การผดุงครรภ์ไทย ๑,๘๗๔ คน (ร้อยละ ๑๓)

การนวดไทย ๘๑ คน (ร้อยละ ๐.๕)

มีใบอนุญาตเวชกรรมไทยและเภสัชกรรมไทย ๓,๑๙๐ คน (ร้อยละ ๒๑)

มีใบอนุญาตเวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย และการผดุงครรภ์ไทย ๗๙๙ คน (ร้อยละ ๕)

แหล่งข้อมูล : ศูนย์ข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, สถานการณ์กำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย : ภาพรวม.

ประเภทผู้มารับบริการ

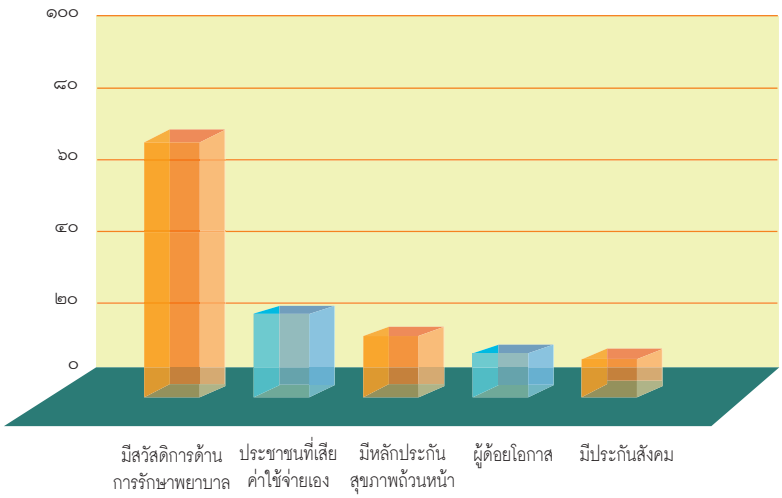

พบว่า

ร้อยละ ๖๖.๒ เป็นผู้มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล

ร้อยละ ๑๘.๒ เป็นประชาชนทั่วไปที่เสียค่าใช้จ่ายเอง

ร้อยละ ๙.๑ เป็นผู้มีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ร้อยละ ๓.๙ เป็นผู้ด้อยโอกาส (ผู้พิการ ผู้สูงอายุ พระ สามเณร ฯลฯ)

ร้อยละ ๒.๗ เป็นผู้มีประกันสังคม

รายการยาสมุนไพรที่ใช้บริการ

(ไม่มีข้อมูลปริมาณการใช้แต่ละรายการ)

ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙

ประกอบด้วย ยา ๒ กลุ่ม จำนวนรวม ๑๙ รายการ คือ (๑) *ยาแผนไทย* เป็นยาตำรับประกอบด้วยสมุนไพรหลายชนิด จำนวน ๑๑ ตำรับ ได้แก่ ยาแก้ไข้ห้าราก ยาเขียวหอม ยาเหลืองปิดสมุทร ยาจันทน์ลีลา ยาถ่ายดีเกลือฝรั่ง ยาธาตุบรรจบ ยาประสะกานพลู ยาประสะไพล ยาประสะมะแว้ง ยาหอมเทพจิตร ยาหอมนวโกฐ และ (๒) *ยาพัฒนาจากสมุนไพร* (ทั้งตำรับยาเดี่ยว และยาผสม) เป็นยาที่มีการพัฒนารูปแบบ ขนาดใช้ และข้อบ่งใช้ มีหลักฐานทางวิชาการด้านประสิทธิผลและความปลอดภัยสนับสนุนอย่างเพียงพอ จำนวน ๘ รายการ ได้แก่ ชมิ้นชัน ขิง ชุมเห็ดเทศ บัวบก พญายอ พริก ไพล และ ฟ้าทะลายโจร

ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ

จำนวน ๒๖ รายการ

ได้แก่ ยาประสะกะเพรา ยาวิสัมพญาใหญ่ ยาประสะ-กานพลู ยาแสงหมึก ยามันทธาตุ ยาธรณีสัณฑฆาต ยาถ่าย ยาเหลืองปิดสมุทร ยาธาตุบรรจบ ยาจันทลีลา ยาประสะเจตพังคี ยามหาจักรใหญ่ ยาประสะจันทรน์แดง ยาเขียวหอม ยามหานิล-แห่งทอง ยาหอมเทพจิตร ยาหอมทิพโอสถ ยาหอมอินทรจักร ยาหอมนวโกฏ ยาหอมมฤควาที ยาบำรุงโลหิต ยาไฟประลัยกัลย์ ยาไฟห้ากอง ยาประสะเปราะใหญ่ และยาประสะมะแว้ง

ยาจากสมุนไพรในบัญชียาโรงพยาบาล

จำนวน ๓๑ รายการ

ได้แก่ มะระขี้นก บัวบก หญ้าหนวดแมว เพชรสังฆาต ส้มแขก เถาวัลย์เปรียง ขลู่ ตะไคร้ มะขามแขก หญ้าปักกิ่ง พลูคาว เหงือกปลาหมอ ยอ ขี้เหล็ก น้ำมันไพล ลูกประคบ ชุดอบสมุนไพร (สูตรสถาบันการแพทย์แผนไทย) ชุมเห็ดเทศ ยาริดสีดวงทวาร สหัสธารา หญ้าดอกขาว ยาอายุวัฒนะ ขิง รางจืด บอระเพ็ด ยาธาตุบรรจบ ยาแก้ไอมะขามป้อม ยาหม่องเสลดพังพอน ลูกใต้ใบ ว่านหางจระเข้ และกระเทียม

การบริการการแพทย์แผนไทยในสถานพยาบาลเอกชน

สถานพยาบาลเวชกรรมแผนไทย (แผนโบราณ)

- ประเภทรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

	กรุงเทพฯ	ส่วนภูมิภาค	รวม
เวชกรรมแผนไทย (แห่ง)	๒ (แห่ง)	๖ (แห่ง)	๘ (แห่ง)
(เตียง)	(๕๖)(เตียง)	(๔๑)(เตียง)	(๙๖)(เตียง)

- ประเภทไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

	กรุงเทพฯ (แห่ง)	ส่วนภูมิภาค (แห่ง)	รวม (แห่ง)
เวชกรรมแผนไทย	๓๘๑	๘๗	๔๖๘
เวชกรรมแผนไทยประยุกต์	๓๒	๒	๓๔
ผดุงครรภ์แผนไทย	๑	–	๑

โรงพยาบาลแผนปัจจุบันที่ให้บริการแผนไทย ๑๕ แห่ง

(ข้อมูลสำรวจปี ๔๗ ของสถาบันการแพทย์แผนไทย)

สถานที่ผลิตและจำหน่ายยา

(กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ต.ค. ๒๕๔๘)

	กรุงเทพฯ (แห่ง)	ส่วนภูมิภาค (แห่ง)	รวม (แห่ง)
สถานที่ขายยาแผนโบราณ	๔๐๑	๑,๖๔๑	๒,๐๔๒
สถานที่ผลิตยาแผนโบราณ	๒๙๔	๖๑๘	๙๑๒
สถานที่นำหรือสั่งยาเข้ามา			
ในราชอาณาจักร	๑๕๙	๑๔	๑๗๓

สถานบริการธุรกิจสุขภาพ

(จากสำนักส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ปี ๒๕๔๘)

จำนวนสถานบริการที่ผ่านการรับรองและจำนวนผู้ให้บริการ

สปาเพื่อสุขภาพ	นวดเพื่อสุขภาพ	สถานเสริมความงาม	รวม
๒๓๗/๒,๗๒๖	๕๑๖/๖,๗๓๓	๑๓๗/๗๕๐	๘๙๐/๑๐,๒๐๙

กิจการสปาเพื่อสุขภาพ การประกอบกิจการที่ให้การดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ โดยบริการหลักที่จัดไว้ประกอบด้วย การนวดเพื่อสุขภาพและการใช้น้ำเพื่อสุขภาพโดยอาจมีบริการเสริมประกอบด้วย เช่น การอบเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โภชนบำบัดและการควบคุมอาหาร โยคะและการทำสมาธิ การใช้สมุนไพร หรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ตลอดจนการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ หรือไม่ก็ได้

กิจการนวดเพื่อสุขภาพ การประกอบกิจการนวดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ความเมื่อยล้า ความเครียด ด้วยวิธีการกด การคลึง การบีบ การจับ การดัด การดึง การประคบ การอบ หรือโดยวิธีการอื่นใดตามศาสตร์และศิลปะของการนวดเพื่อสุขภาพ ทั้งนี้ต้องไม่มีสถานที่อาบน้ำโดยมีผู้ให้บริการ

กิจการนวดเพื่อเสริมสวย การประกอบกิจการนวดในสถานที่เฉพาะ เช่น ร้านเสริมสวยหรือแต่งผม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสวยงามด้วยวิธีการ กด การคลึง การบีบ การจับ การประคบ การอบ หรือด้วยวิธีการอื่นใดตามศิลปะการนวดเพื่อเสริมสวย ทั้งนี้ต้องไม่มีสถานที่อาบน้ำโดยมีผู้ให้บริการ

สรุป

การจัดบริการการแพทย์แผนไทย ในสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข มีความครอบคลุมทั้งในเชิงพื้นที่และระดับของสถานบริการสาธารณสุข (โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลชุมชน และสถานีอนามัย) มีปริมาณการใช้บริการจากประชาชนผู้มีหลักประกันสุขภาพในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ (ร้อยละ ๔.๔๕) ประชาชนส่วนใหญ่ใช้บริการ การนวดไทย อบประคบ ร้อยละ ๗๗.๕ และใช้ยาไทยยาสมุนไพรร้อยละ ๑๗.๘

การพัฒนาคุณภาพการบริการเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การแพทย์แผนไทยเป็นที่น่าเชื่อถือ ทั้งในระดับผู้รับบริการและบุคลากรสาธารณสุข ที่สำคัญ การศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการใช้การแพทย์แผนไทยในการบำบัดรักษาโรคจะเป็นการยกสถานภาพการแพทย์แผนไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

ข้อเสนอต่อการพัฒนาระบบข้อมูล

๑. ส่งเสริมให้มีการสำรวจและจัดทำแผนที่ระบบบริการการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน

๒. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของระบบบริการ การแพทย์แผนไทยการแพทย์พื้นบ้าน โดยมีองค์ประกอบของฐานข้อมูล ด้านทรัพยากรสุขภาพ การใช้บริการ และผลลัพธ์ทางด้านสุขภาพ

๓. พัฒนาตัวชี้วัดด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการประเมินผลและพัฒนาคุณภาพบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอต่อการวิจัย

๑. ส่งเสริมการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริการด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านทั้งภาครัฐและเอกชน

๒. ส่งเสริมการวิจัยการใช้บริการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน ในการบำบัดรักษาโรคอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอทางนโยบาย

๑. การส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านในระบบบริการสุขภาพแห่งชาติ

๒. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของระบบบริการการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก

๓. การพัฒนามาตรฐาน/คุณภาพ การบริการการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก

เอกสารอ้างอิง

ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ และคณะ. (๒๕๔๘). *รายงานการประเมินผลโครงการศูนย์ส่งเสริม สุขภาพแผนไทย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สถาบันการแพทย์แผนไทย. (๒๕๔๘). รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาราคากลางยาสมุนไพร วันที่ ๑๗-๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘. นนทบุรี : สถาบันการแพทย์แผนไทย.

สำนักงานเลขานุการกรม กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (๒๕๔๘). รายงานการตรวจราชการและนิเทศงานปีงบประมาณ ๒๕๔๘ โครงการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและธุรกิจบริการสุขภาพ. นนทบุรี : สำนักงานเลขานุการกรม.

คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิปัญญาไท สุขภาพวิถีไท. (๒๕๔๙). ร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาภูมิปัญญาไท สุขภาพวิถีไท พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ (มกราคม ๒๕๔๙). (อัดสำเนา)

สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ และประพจน์ เภตราภาศ, (บก.). (๒๕๔๗). *ภูมิปัญญาไท สุขภาพวิถีไท ผลการศึกษาห้าประเด็นหลักการประชุมวิชาการประจำปีการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และการแพทย์ทางเลือก* พ.ศ. ๒๕๔๗. นนทบุรี : กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักตรวจและประเมินผล สำนักตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๔๙). *สรุปผลการตรวจราชการและนิเทศงานระดับกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๙ รอบที่ ๑ (มิถุนายน ๒๕๔๙).* นนทบุรี : สำนักตรวจและประเมินผล.

คณะกรรมการแห่งชาติด้านยา. (๒๕๔๙). *บัญชียาจากสมุนไพร พ.ศ. ๒๕๔๙ ตามประกาศคณะกรรมการแห่งชาติด้านยา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๙ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ (ฉบับที่ ๔).* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.